

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Фани Евгениева Бойкова,
Пловдивски университет
„Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на
образователната и научна степен 'доктор'
в област на висше образование: 1. Педагогически науки;
професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...
(Методика на обучението по български език)

Със заповед № РД 38-130/21.02.2019г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационния труд на тема: „Развиване на умения за участие в интеркултурен диалог чрез обучението по български език“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висшето образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по български език). Автор на дисертационния труд е Полина Александрова Заркова, докторант в редовна форма на обучение към Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Представеният от Полина Заркова комплект материали е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”, като най-значими компоненти са: дисертацията и авторефератът.

Дисертационният проект на Полина Заркова се съсредоточава върху актуална проблематика с подчертана методическа значимост – да се изследва интеркултурната компетентност на учениците и да се разработи технология, която да съдейства за повишаване на уменията за позитивно и ефективно взаимодействие в интеркултурния диалог. Мотивацията на докторантката да се насочи към темата е провокирана от практическия ѝ опит като специалист, добре познаващ ситуацията в българското училище, потребностите на младите личности и компетентностите, които е необходимо да формират в процеса на обучение. Разработената проблематика е с изявен

теоретико-приложен характер, насочена е към формиране на толерантност и позитивно отношение. Авторката успешно реализира поставените задачи – да изясни в теоретичен аспект интеркултурната компетентност и да предложи целесъобразни методически решения за педагогическата практика.

Систематично и аналитично е представена проучената научна литература, свързана с темата на представения труд. На базата на основополагащите научни постановки на български и чужди учени интеркултурната компетентност е разгледана като градивен елемент на съставлящите системата на комуникативната компетентност, а обучението по български език като основополагащо за обучението по култура.

Съответстващо на поставените цели внимание е отделено на изясняване на понятия, свързани тематично с разбирането за интеркултурна компетентност: култура, интеркултурна комуникация, интеркултурен диалог. Интерпретирани са и различните аспекти на развиване на умения за интеркултурен диалог в контекста на актуалните идеи за многоезичие, мултикултурност и гражданското образование.

Продуктивен приложен аспект на изследването очертават представянето на интеркултурната компетентност като елемент на международни оценителски програми, апробацията на методическия модел за дейности, свързани с формирането и развиването ѝ.

Използваните изследователски методи, сред които водещо място заемат проучването на теоретични и теоретико-приложни източници, обработката и анализът на емпирични данни, са подходящи за темата и целите на изследването. Инструментариумът на опитната работа включва тестове с разнообразни задачи и въпроси.

Докторантката демонстрира добра научна подготовка, познаване на изследванията и широка библиографска осведоменост по разглежданата тема. Проучената и експлицирана в текста научна литература включва 131 заглавия, от които 99 са на кирилица, а 32 са на други езици.

Дисертационният проект „Развиване на умения за интеркултурен диалог чрез обучението по български език“ разглежда темата за интеркултурната компетентност не само в плана на исторически формирането се в науката разбиране за обхвата и съдържанието на понятието, но и с оглед на неговата функционалност при формиране на съвременната европейска политика за насърчаване на многоезичието.

На база анализиранияте постановки авторката достига до съществено то обобщение, че: „ИКК не може да се разглежда като константна величина. [...] се концептуализира като понятие с динамичен характер и с променяща се структура (с тенденция към разширяване обема на прилежащите ѝ

знания, умения и отношения)“ (стр. 70). Важна отправна точка за понататъшните изследователски дейности е изводът, че „постигането на дадено равнище на ИКК представлява дълъг процес на развиване и на усъвършенстване на цялата съвкупност от изграждащите я компоненти“(стр.70).

Съществено по обем и целенасочено е проведеното опитно обучение за апробиране на методически дейности, разработени от Полина Заркова с цел потвърждаване хипотезата на изследването, че целенасочено може да се работи за развиване на умения и формиране на нагласи за ефективно участие в интеркултурна комуникация у учениците от 5. до 12.клас.

Предложените методически дейности както по отношение на използваните за изходен анализационен материал текстове, така и чрез въпросите и задачите за изпълнение насочват учениците към вникване в лингвокултурологичните характеристики на текстовото съдържание, към осмисляне на факторите, влияещи върху формирането и възприемането на културни стереотипи, на нагласите към определени културни явления. Едновременно с това поставените задачи стимулират уменията за критическо мислене и развиват уменията на учениците да търсят и изследват информация извън разглеждания текст. Например: „С кои цветове свързвате понятията „мир“, „благоденствие“, „щастие“, „обич“, „война“, „гняв“. А с какви образи символи бихте ги изобразили? (стр. 200).“

В анализа на проведената опитна работа авторката обобщава, че резултатите показват приложимостта на реализираните методически дейности, които способстват за преодоляване на стереотипното мислене и на предразсъдъците, насочват към възприемане на езиковото и културното многообразие.

Относно наблюдаваните умения за извяване на интеркултурна компетентност са тревожни направените от авторката наблюдения въз основа на обработените резултати, че „с напредване на възрастта се наблюдава все по-осезателна проява на стереотипно мислене и на предразсъдъци, отразени в част от коментарите на подрастващите. Най-необременено от унаследени модели за възприемане на носителите на различни култури съзнание притежават седмокласниците (стр. 250).“ Тези изводи дават основание възможно най-бързо Полина Заркова да публикува дисертационното си изследване, което би било особено полезно в практико-приложен аспект с разработения модел на методически дейности, насочени към развиване на интеркултурната компетентност в процеса на обучение.

Приложенията демонстрират впечатляваща по обем и съдържателност опитна работа, която убедително подкрепя направените от Полина Заркова изводи, очертаващи оригиналния авторски профил на изследването.

Основните приносни моменти са с изявена евристична стойност за обучението по български език по отношение на ключовата му роля в съвременния глобализиращ се свят при формиране на цялостна комуникативна компетентност, съществен структурен елемент от която е интеркултурната компетентност:

–теоретичното изясняване на връзката между понятията интеркултурна компетентност и комуникативна компетентност;

–развиването на уменията за интеркултурен диалог като предпоставка за повишаване на равнището на интеркултурната и комуникативната компетентност;

– мотивиране на целенасоченото развиване на интеркултурна компетентност с цел повишаване на успешността на личностна и професионална реализация съобразно променящите се потребности на глобализиращата се съвременност;

–предложените методически дейности за развиване на интеркултурната компетентност в процеса на обучението по български език в средното училище.

Заключение

Докторантката Полина Александрова Заркова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Представеният труд съдържа необходимите компоненти на докторска дисертация; има характер на завършено изследване.

Авторефератът отразява достоверно и представително съдържанието на дисертационния труд и неговите приноси.

Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Полина Александрова Заркова образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език).

11.04.2019г.

Изготвил становището:

доц. д-р Фани Бойкова